

QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)

**MAGISTRAT DR.
CONSUELO-PILAR SCERRI HERRERA**

Seduta tal-21 ta' Novembru, 2008

Avviz Numru. 387/2004

Philip Agius & Sons Limited

Vs

Korporazzjoni Enemalta

Il-Qorti:-

Rat l-avviz prezentat mis-socjeta attrici nhar is-sittax (16) ta' Lulju 2008 fejn talbet lil Qorti tikkundanna lis-socjeta konvenuta thallasha s-somma ta' elf sitt mija u tmien liri u tlieta w sittin centezmu Maltin (LM1,608.63) rapprezentanti l-hlas bilancjali dovut lilha ghas-servizzi debitament rezi lill-korporazzjoni konvenuta fuq ordni w inkarigu specifiku ta' l-istess Korporazzjoni konvenuta.

Bl-ispejjez u bl-imghax kif mitlub u bis-socjeta konvenuta ngunta ghas-subizzjoni.

Rat in-nota t'eccezzjonijiet tas-socjeta konvenuta fejn eccepjet is-segwentii:-

1. Illi l-ammont pretiz mis-socjeta konvenuta gie pacut ma ammont iehor dovut mis-socjeta attrici lill-eccipjenti.
2. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Charles Fenech xehed nhar l-ghoxrin (20) t'April 2005 u stqarr li fl-ghaxra (10) ta' Frar 2003 il-Korporazzjoni kienet irceviet rapport li kien hemm postijiet bla dawl fil-kantuniera bejn Triq il-Majjieri u Triq l-Istamnar, il-Qawra. Huwa ghamel *test tal-cable* u dan indikalu ezattament fejn kienet il-hsara u dana sab illi l-*cable* kien danneggjat f'post fejn kienet saret trinka fi zmien recenti u li kienet diga mghottija bit-*tarmac*. Huma gabu l-permessi biex setghu jifthu l-*cable* ghal darb ohra, u sabu li l-*cable* kien milqut minn naha ta' taht. Huwa ghalhekk dakinhar stess, gibed xi ritratti tal-hsarat li sab u dawn gew esebiti u markati bhala Dok. CF 1 u Dok. CF 2. Immedjatament wara huwa ta istruzzjonijiet biex ikun jista jibda jissewwa l-*cable* u ghamel rapport l-ghassa tal-pulizija. Huwa ghamel l-istima tal-hsara li hemm sabiex din tittranga u tali stima giet esebita u mmarkata bhala Dok. CF 3. It-tiswija sussegwentement saret u ntefaq l-ammont ta' flus imsemmi fl-avviz ta' LM1.608.63. Wara sar jaf li x-xoghol sar mis-socjeta konvenuta u dan fuq istruzzjonijiet tas-socjeta attrici. Spjega li qabel ma jsir xoghol mill-impjegati tas-socjeta attrici, din tibghat ir-rapprezentanti taghha sabiex jindikaw is-servizzi taghom u dan isir sabiex il-kuntrattur juza dik id-diligenza necessarja sabiex jigi evitat li jsir xi hsara. Jghid li pero min kien ghamel ix-xoghol fl-interess tas-socjeta konvenuta ma jafx u lanqas ma jaf min kien it-tekniku tal-Enemalta li ta l-istruzzjonijiet ta' fejn kellu jsir ix-xoghol.

Illi nhar il-hamsa w ghoxrin (25) ta' Jannar 2006 u spjega li d-daqqa li kellu l-*cable* kien wassal li meta kien hemm l-ilma, l-*cable* ixxarrab u qata' l-provvista. Id-daqqa kienet kawzata minn x'ingenji w il-*cable* kien mghattan. Biex issewwa dan il-*cable* kellu ikun hemm zewg gonot b'bicca *cable* bejniethom.

Ivan Castillo xehed nhar l-ewwel (1) ta' Gunju 2005 u dan fil-kapacita tieghu ta' Senior Distribution Technical Officer mas-socjeta attrici fid-distrett tal-Qawra. Jghid illi huwa kien il-persuna responsabbli sabiex inghata il-kuntratt lis-socjeta konvenuta sabiex taghmel l-iskavar necessarju. Jghid illi id-daqqa fuq il-*cable* irrizultat ffit wara li is-socjeta konvenuta kienet spiccat mix-xoghol taghha proprju f'dik il-lokalita fejn intlaqat il-*cable*. Ikkonferma li Philip Agius ma rrapurtalu l-ebda hsara fil-*cable*. Jghid li kien Charles Fenech li rega' haffer il-post sabiex jara fejn kien ezattament il-hsara. Ikkonferma wkoll li s-socjeta konvenuta kellha l-permessi kollha sabiex taghmel ix-xoghol li kienet qed taghmel. Jispjega li qabel ma inbeda x-xoghol, huwa kien immarka fuq il-post fejn kien ghaddej il-*high tension cable* u kien indika l-istess lil iben Philip Agius, certu Mario, li kien qed jopera l-*excavator* tas-socjeta konvenuta. Is-socjeta konvenuta kienet qed tahdem bit-*trencher*, bil-*JCB* anke bl-idejn. Jghid ukoll li l-unici xoghlijiet li saru f'dik il-lokalita dak iz-zmien, kienu xoghlijiet mis-socjeta konvenuta. Il-hsara fit-trinka irrizultat l-ghada li spiccat ix-xoghol is-socjeta konvenuta. Jghid ukoll li Philip Agius kellu jhaffer it-trinka, u jpoggi xi *cable* u jerga' jimla it-trinka. Ix-xoghol li kellha tghamel is-socjeta skond il-kuntratt li kellha mal-Enemalta, kellha taghmlu fi zmien jumejn jew tlieta. Stqarr li ma kienx hu li nvestiga l-kaz, izda Carmel Fenech.

In kontro-ezami jghid li x-xoghol li kellha taghmel is-socjeta konvenut kien proprju ma gemb il-*cable* li kien hemm.

Illi nhar l-20 ta' Ottubru 2005 ix-xhud esebixxa pjanta tal-lokal li giet markata bhala Dok. JC 1. Din il-pjanta turi bl-linja *blue* il-*High Tension Cable* illi kien hemm installat fil-lokal u l-lijja turi l-*cable* li gie stallat mill-kuntrattur konvenut. Fejn jiltaqghu dawn iz-zewg linji huwa ezatt fejn intlaqat il-*cable* u fejn saru r-riparazzjonijiet.

Huwa spjega li l-ispazju ta' bejn il-*low tension* ta' fuq u l-*high voltage* t'isfel, ghandu jkun ta' madwar ghoxrin centimetru u suppost ukoll li bejn il-*cables* jkun hemm *slabs* u materjal biex il-*cables* jinzammu separati.

Mistoqsi jekk din kienitx is-sitwazzjoni odjerna, x-xhud qal li ma jistax ighid jekk kienx il-kuntrattur li nizel aktar fil-fond meta kien qed ihaffer jew il-*high tension* kienx f'xi livell aktar gholi milli suppost. Jikkonferma pero li kien hu li mar personalment fuq il-post u mmarka fejn kien kien ghaddej il-*cable*. Jghid li l-apparat li kellu jindika l-profondita tal-*cable* izda huma ma jghamlux dawn il-misurazzjonijiet, izda jindikaw biss id-direzzjoni tal-*cable*. Ma jindikawx il-profondita, ghaliex is-sengha u l-arti tirrikjedi li fejn ikunu indikaw li ghadejja il-*cables*, ix-xoghol ma jsirx bil-mekkinarju tqil, imma jekk jista jkun isir l-idejn. Qal illi huwa kien qed jissorvelja ix-xoghol li kienet qed taghmel is-socjeta konvenuta, izda fuq il-post il-hin kollu ma kienx ikun. Mistoqsi jekk kienx prezenti meta s-socjeta konvenuta kienet qed tahdem fuq il-*point of intersection*, jghid li ma jafx li kien. Ikkonferma li l-Maltacom ghamlet ukoll xi xoghol f'dawk l-inhawi, izda mhux fejn sehhet il-hsara. Huwa esebixxa wkoll il-pjanta li tindika fejn ghaddew il-*cables* tal-Maltacom li giet immarkata bhala Dok. JC 2. Huwa ndika bil-kulur blu, il-*point of intersection* bejn il-*cable* tal-Maltacom u l-*cable* tal-*high tension* w indika bil-kulur ahmar l-*point of intersection* bejn il-*cable* tal-*high tension* u l-*cable* li poggiet is-socjeta konvenuta. Dawn huwa vicina ghaliex il-pjanta hija zghira u *to scale*. Qal ukoll li l-hsarat fil-*cables* setghu gew kagunati wkoll billi tpogga materjal hazin taht il-*cable*.

Illi nhar il-hdax (11) t'April 2006 huwa esebixxa pjanta ohra li giet markata bhala Dok. IC 3 w indika fejn kien hemm il-hsara u ntlagat il-*cable*.

PS 1174 Adrian Sciberras stqarr li fi zmien tal-incident huwa kien stazzjonat l-ghassa tal-pulizija Qawra, u kien mar ikelmu l-Engineer tal-Korporazzjoni Enemalta, certu Charles Fenech u rrapurtalu li kien hemm xi hsara f'xi *cable* fi Triq l-Istamnar. Qal li fuq il-post sab li kien ghaddej ix-xoghol t'eskavazzjoni w ghalhekk kien ikkomunika mal-Kunsill Lokali tal-Qawra sabiex jara min kien inkariga dan ix-xoghol. Pero rrizultalu li huma ma kienu inkarigaw lil hadd jaghmel xi xoghol f'din it-triq.

Mario Agius, Direttur tas-socjeta konvenuta xehed nhar it-tnejn w ghoxrin (22) ta' Gunju 2006 fejn spjega li s-socjeta konvenuta ilha tiehu kuntratti minghand is-socjeta attrici ghal dawn l-ahhar ghoxrin sena. Qal li s-socjeta tieghu kienet irceviet struzzjonijiet minghand is-socjeta attrici tramite Ivan Castillo, sabiex isir xi xoghol fi Triq l-Majjiera, fejn kellu ihafer trinka ta' 750 millimetru fond u 450 millimetru wiesgha u dan sabiex jitqieghed go din it-trinka *low tension cable*. Huwa ghalhekk kien applika ghall-permessi kollha necesarji sabiex beda bix-xoghol f'Jannar tas-sena 2003. L-ADT hargitlu l-permess biex ighamel l-iskavazzjoni rikjesta f'din it-triq. Huwa dam jahdem erbat ijiem fuq dan is-sit mill-wiehed w ghoxrin (21) ta' Jannar 2003 sa l-erbgha w ghoxrin (24) ta' Jannar 2003, iz zewg granet inkluzi. Spjega li r-rapprezentanti tal-Utilities kollha gew fuq il-post qabel ma beda bix-xoghol u mmarkaw fejn kellhom xi servizz jew *cable* ghaddej u fejn kien jirrigwarda x-xoghol li ha jghamel hu. Ir-rapprezentanti tal-Enemalta kienu jafu sew illi se jghamel dan ix-xoghol ghaliex baghtu rapprezentant taghhom u mmarkaw il-*cables* li ghandhom ghaddejjin fil-vicinanze u mmarkaw ukoll il-*cable* li llum qed ighidu li ghandu xi hsara fuqu. Qal li Ivan Castillo kien orezenti waqt li kien qed isir ix-xoghol. Qal illi huwa ma iltaqa' ma l-ebda problema waqt li esegwixxa ix-xoghol li kien inkarigat biex jghamel.

Qal li huwa ma harigx il-kont ghax-xoghol li kien ghamel peress li kellu jiltaqa' mal-*foreman* tal-korporazzjoni sabiex fllimkien jiehd u l-kejl, izda qabel ma lahaq ghamel hekk, ircieva *invoice* minghand l-istess korporazzjoni, fejn gie mitlub ihallas is-somma ta' Lm1608.63 ghall-hsarat li suppost ghamel hu f'xi *high tension cable* fejn kien qed jahdem. Qal illi ghalhekk huwa fetah kawza ghal flus li kellu jiehu. Jghid li huwa sar jaf li l-hsara fuq il-*cable* avverat ruhha fl-ghaxra (10) ta' Frar 2003, jigifieri kwazi xahar wara li huwa lesta mix-xoghol u generalment il-*cable* meta jintlaqat, jesplodi dak il-hin. Kellem ukoll lil certu Paul Fenech li kien it-tekniku nkarigat biex jinvestiga din il-hsara u staqsih kif wasal li qal li l-hsara ghamilha hu u dan qallu li kien kkonkluda li l-hsara ghamilha hu ghax kien l-ahhar wiehed li hadem f'dak il-post.

Qal ukoll illi huwa jahdem mal-Enemalta fuq *roster* u jkun tal-ghassa u fil-gurnata meta sehħ l-allegat hsara huwa kien tal-ghassa, izda hadd ma kien cempillu biex jirrapporta l-hsarat. Huwa esebixxa din ir-*roster* li giet markata bhala Dok. MA 15 (fol 58). Matul din il-pendenza l-istess Korporazzjoni tagħtu wkoll kuntratt iehor għal skavazzjoni. Meta l-Korporazzjoni Enemalta irrangat l-*cabale*, is-socjeta konvenuta ma gietx imsejha sabiex tara l-allegat hsara.

Illi nhar it-tnejn w ghoxrin (22) ta' Gunju 2006 s-socjeta konvenuta esebiet numru ta' dokumenti li gew immarkati bhala Dok. MA 1 sa Dok. MA 15.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

Semghet il-partijiet jittrattaw il-kawza fis-seduta ta' nhar it-tlettax (13) t'Ottubru 2008.

Ikkunsidrat:

Illi l-konvenut f'din il-kawza principalment qed jecepixxi li 'l-ammont dovut mis-socjeta konvenuta gie pacut ma ammont iehor dovut lilha mis-socjeta attrici'.

L-artikolu 1196 tal-Kodici civili jistabilixxi li meta tnejn huma debituri lejn xulxin, issir bejniethom it-tpacija *ipso iure*. Din it-tpacija ssir anke minghajr ma jkunu jafu d-debituri hekk kif ikunu jezistu zewgt idjun fi zmien wiehed, u d-djun jinqatlu wiehed bl-iehor sa fejn ikunu ndaqs.

L-artikolu 1197 tal-istess Kodici jistabilixxi **li t-tpacija ssir biss bejn zewgt idjun li jkolhom it-tnejn bhala oggett somma ta' flus u li jkunu t-tnejn likwidi u li jistghu jintalbu.**

Minn dan isegwi li l-eccezzjoni ta' tpacija fiha nfisha tammonta għall-ammissjoni tad-debitu u li dan id-debitu huwa dovut, biss ma għandux jithallas ghax huwa pacjut ma' ammont iehor dovut mill-kreditur. (**Marianna Spiteri et vs Joseph Vella** deciza fit-tlieta (3) ta' Meju 1993).

Issa mill-provi prodotti jirrizulta li d-debitu tas-socjeta attrici biss huwa somma flus likwida li tista tintalab ghalix dak li qed tippretendi is-socjeta konvenuta hija somma flus rapprezentanti danni li hija sofriet minhabba servizz moghti mis-socjeta attrici lilha liema servizz allegatament ma sarx skond is-sengha w l-arti.

Illi s-socjeta attrici pprovat ghas-sodisfazzjoni tal-Qorti li hija tat servizz lis-socjeta konvenuta fl-ammont imsemmi fl-avviz pero pprovat ukoll li din is-somma hemm imsemmija ma thalsitx w ghalhekk is-socjeta attrici baqghet debitor tas-socjeta konvenuta.

Illi mill-banda l-ohra s-socjeta konvenuta irnexxilha tipprova li hija sofriet xi danni f'*cable* minn taghha pero lanqas ma ppruvat ghas-sodisfazzjon tal-Qorti, li kienet is-socjeta attrici li kkawzat tali hsarat. Ghaldaqstant il-Qorti qieghda filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tas-socjeta konvenuta, qieghda tilqa t-talba attrici.

Bl-ispejjez u bl-imghax skond il-ligi jithalsu mis-socjeta konvenuta.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----